

Гарабурда Василь

(* ? – † після 1582)

Син *Михайла Гарабурди*. У 1570 р. був співробітником Заблудівської друкарні *І. Федорова*. Можливо, співпрацював із ним і в Острозі. У Дермані 1576 р. згаданий його родич Наум Гарабурда. У 1584 р. Федір Наумович Гарабурда з колишнім співробітником *І. Федорова Тимофієм Анничем* подарував *Дерманському монастиреві* друковане Євангеліє 1575 року. Відома згадка *А. Курбського* про те, що *В.-К. Острозький* дав переписати російському емігрантові “та пану Гарабурді” книжку, прислану з Афону. Близько 1580 р. Г. у своїй друкарні (чи не в Слуцьку?) випустив анонімно “Учительне Євангеліє”, повторивши аналогічний заблудівський друк 1569 року. У Вільносі 4 серпня 1582 року “трудивыся многогрешныи и великонедостойный раб божий Василий Михайлович Гарабурда”, де надрукував “Октоїх”.

Каталоги стародруків: Галенченка Г. Я. XVI-XVIII ст. Старадрукованья кірылічныя выданні // Кніга Беларусі 1517-1917. Зводны каталог Мінск. – 1986. – С. 60-61, 62.

Література: Кравченко В. Соратник першодрукаря // Жовтень. – Львів, 1985. – № 4. – С. 94; Мицько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 86; Немировский Е. Иван Федоров (около 1510-1583). – Минск, 1986. – С. 168.

Ігор Мицько

Гарабурда Михайло

(* ? – † після 12.07.1586)

Відомий дипломат другої половини XVI ст., вважався експертом із російських справ при дворах Сигизмунда-Августа і Стефана Баторія. Спочатку дяк (1560-1563), королівський секретар (з 1563), писар канцелярії Великого князівства Литовського (1566-1579), нарешті мінський каштелян (1584-1586). Родова маєтність Г. – Климівці – була розташована у Гродненському повіті, порівняно недалеко від укріпленого замку Григорія Ходкевича в Заблудові. У 1579 р. Г. отримав від короля Свислоцьке староство у тому ж повіті.

Г. все життя сповідував православ'я, що, не в останню чергу, сприяло його багаторічним дружнім стосункам з такими визначними меценатами і захисниками православної релігії та культури, як *В.-К. Острозький*, Г. Ходкевич, *А. Курбський*.

Брат Г. Лукаш, згаданий 1557 р. як писар великокнязівської канцелярії, у перші роки Лівонської війни потрапив до московського полону. Бажаючи визволити брата, Г. під час своїх дипломатичних місій до Москви налагоджував широкі неофіційні зв'язки на царському дворі. Тоді ж, на думку Є. Немировського, він познайомився з *І. Федоровим* і *П. Мстиславцем*. Досконале знання російської мови і звичаїв двору великого князя московського сприяло тому, що Г., поза спорадичними поїздками до Криму (1559, 1561) та Інфлянт, переважно здійснював дипломатичні місії до Москви (1558, 1560, 1563, 1566, 1572, 1573, 1581, 1582, 1584,

1586). Під час їх виконання Г. зумів здобути визнання з боку *Івана Грозного*, одночасно проявив себе прихильником литовської експансії на Схід, але дипломатичними засобами. Великий особистий внесок зробив Г. для укладення в 1582 р. перемир'я між Річчю Посполитою і Московською державою у Ямі Запольському. Це сприяло входженню Г. в коло найбільш довірених людей литовського канцлера Л. Сапєги і коронного – Я. Замойського. У 1573 р. Г. перебував у Москві, пропонуючи коронувати на престол Речі Посполитої сина Івана Грозного Федора при умові прийняття ним католицизму та укладення унії між двома державами.

На думку *М. Ковальського*, тоді ж або на рік раніше він отримав *Геннадієву Біблію*, яка була використана при укладенні *Острозької Біблії*. Ще раніше (1560) Г. за дорученням господарського писаря О. Воловича намагався дістати у московського дяка Івана Вісковатого “Євангельські бесіди” Іоана Золотоустого, перекладені з грецької Силуяном, учнем Максима Грека, з наміром видати їх у Литві друкарським способом. Як вважає білоруський дослідник Г. Голенченко, Г. протягом 1570-х рр., крім *Геннадієвої Біблії*, роздобув у Москві ще низку рідкісних рукописів. Деякі з них пізніше з'явилися друком або у Віленській друкарні Мамоничів, або в *Острозькій – Івана Федорова*. Близькі стосунки Г. з *І. Федоровим* підтверджуються ще низкою фактів. Зокрема, слуга Г. *Тимоні Михайлович* склав покажчик до фєдорівського *Нового Заповіту 1580 р.*, а також на замовлення друкаря купував книги у віленських міщан. На думку Є. Немировського, дуже близькими людьми до *І. Федорова* у дерманський період його діяльності були місцеві бояри Наум Гарабурда і його син Федір, які доводилися родичами Г.

Джерела: Гарабурда М. Донесение посланника, отправляемого чинами Великого княжества Литовского в Москву в 1573 г. // Вестник Европы.

– 1815. – Ч. 83. – № 19; Skarbiec historii Polski. – Paryż, 1840. – S. 63-67 (relacja poselstwa Michała Haraburdy do w. ks. Iwana Groznego 1572-3); Zbiór pamiętników do dziejów polskich. – Warszawa, 1858. – Т. 3. – S. 58-65 (Poselstwo moskiewskie przez Haraburdę sprawowane dnia 29.XII w r. 1572).

Література: Голенченко Г. Идейные и культурные связи восточнославянских народов в XVI – середине XVII в. – Минск, 1989. – С. 32, 73; Ковальський М. П. Джерела про початковий етап друкарства на Україні (Діяльність першодрукаря Івана Федорова в 70-х – на початку 80-х років XVI ст.) – Дніпропетровськ, 1972. – С. 32-33; Немировский Е. Иван Федоров в Белоруссии. – Москва, 1979; Haraburda (Michał) // Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda. – Warszawa, 1883. – Т. 5. – S. 146; Lepczy K. Haraburda Michał // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław, Warszawa, Kraków, 1960-61. – Т. 9. – S. 270; Wolff J. Senatorowie i dygnitarze Wielkiego księstwa Litewskiego. 1386-1795. – Kraków, 1885. – S. 110, 266, 269, 270.

Петро Кулаковський

Геннадієва Біблія

Перше відоме відносно повне зібрання біблійних книг у перекладі старослов'янською мовою. Дійшла в рукописах. Є підстави вважати, що стимулом до появи Г. став рух ожидовілих (жидовствующих), який набув поширення на східнослов'янських землях у другій половині XV століття. Ожидовілими іменовали християн, які виявляли інтерес до іудаїзму, зокрема, зверталися до старозавітних текстів. Із цією метою ними було перекладено низку біблійних книг старослов'янською мовою. Ці книги, судячи з їхньої форми, могли використовуватися прихильниками іудаїзму. Це – Псалтир, який нагадує іудейський молитовник “махазор”, книга пророка Даниїла, книги Царств, Естер, П'ятикнижжя, Малі Пророки, Іов, Рут, Екклєзіаст, Пісня пісень, Притчі Соломона тощо. Переклади вказаних книг увійшли до низки збірників. Найбільш